

RAFAŁ MARIA ANTOSZCZUK OFM CONV
Uniwersytet Papieski Jana Pawła II, Kraków

PONTYFIKALIA BISKUPIE WE FRANCISZKAŃSKIM KLASZTORZE W ŁODZI-ŁAGIEWNIKACH

Słowa kluczowe: pontyfikalia, ornat, mitra, fanony, stuła

1. Zagadnienia wstępne. 2. Franciszkańskie Łagiewniki. 3. Mitra biskupia w archiwum łagiewnickich franciszkanów. 4. *Klemensowy* ornat pontyfikalny i jego symbolika. 4.1. Tajemniczy, haftowany herb biskupi. 4.2. Stuła ornatowa i jej symbolika. 5. Podsumowanie badań. 6. Zakończenie

1. ZAGADNIENIA WSTĘPNE

Każdy dawny kościół i klasztor ma swoje skrywane tajemnice, które często odkrywane po wielu latach budzą zachwyt i zdumienie. Miejsca te fundowane i uposażane przez różnych dobrodziejów są niejednokrotnie skarbcami, które przechowują pamiątki zamierchłej lub bliższym naszym czasom przeszłości. Bardzo często pamiątki te, to osobiste przedmioty ofiarowane jako dowód podziękowania za okazaną pomoc lub precjoza ufundowane z myślą o okazaniu wdzięczności. Niejednokrotnie są to przedmioty związane z pełnionymi funkcjami, godnościami czy urzędami. Ofiarowywano Panu Bogu medale, szable, korony, bogatą i różnorodną biżuterię. Pośród tych cennych wot swoje szczególne miejsce zajmują pontyfikalia, które zostały ofiarowane przez biskupów, arcybiskupów, kardynałów czy papieży. Fragment opublikowanego w 2016 r. artykułu *Pontyfikalia bł. Jakuba Strzemię*¹ będzie stanowił wprowadzenie niniejszego opracowania w zagadnienia wstępne dotyczące problematyki pontyfikałów:

Chrześcijańska sztuka sakralna nie jest jedynie nośnikiem wartości i walorów estetycznych. Wpływając na piękno celebracji liturgicznych oddaje Najwyższemu Bogu chwałę, ludziom pomaga zbliżyć się do Boga i do siebie nawzajem. Wskazuje ona na wartości moralne, treści religijne i teologiczne, a zatem wypełnia funkcje katechetyczne, a Kościół może katechizować dzie-

¹ R.M. Antoszczuk OFM Conv, *Pontyfikalia bł. Jakuba Strzemię*, Studia Franciszkańskie 26 (2016), 104–133. Wstęp ten opublikowano także przy okazji publikacji artykułu tego samego autora *Pontyfikalia biskupie w zbiorach klasztoru Franciszkanów w Przemyślu*, Premislia Christiana 17 (2017), 189–218.

ki symbolom i ideom. Sztuka chrześcijańska od zawsze była i jest służebnicą teologii. Wszystkie budowle, sprzęty kościelne, paramenty liturgiczne, atrybuty i oznaki mają swoją symbolikę, a także teologiczną interpretację. Nie pojawiły się przypadkowo i bez celu. Tak też rzecz ma się i z pontyfikaliaami biskupimi, którymi są, najprościej mówiąc, wszystkie rzeczy, jakich używa w swoim posługiwaniu biskup.

Pojęciem pontyfalia określiamy oznaki godności i atrybuty władzy biskupiej. Pośród nich wyróżniamy szaty liturgiczne i insygnia. Jeśli chodzi o szaty liturgiczne biskupie, to są takie same, jakich używa każdy prezbiter podczas celebracji liturgicznych: alba przepasana paskiem (*cingulum*), humerał, stuła i ornat. Insygnia biskupie, lub raczej oznaki pontyfikalne to: pektorał, mitra, pierścień, pastorał oraz paliusz, jeżeli przysługuje wedle prawa danemu biskupowi. Istnieją jeszcze szaty stroju chórowego oraz te ubierane w życiu codziennym: sutanna, jedwabny fioletowy pas, rokieta, mucet, fioletowa piuska i biret, kapelusz, kapa wielka i czarny płaszcz. Do wymienionych pontyfaliów zalicza się jeszcze herb biskupi, tron i czynności zarezerwowane biskupowi. W dawnych czasach do pontyfaliów wliczano także dobra stołowe będące uposażeniem biskupa².

Dzięki przytoczonemu fragmentowi artykułu można zauważyć, że pontyfalia wyrażają godność oraz mają swój podział ze względu na posługę i władzę, jakie ma każdy biskup.

2. FRANCISZKAŃSKIE ŁAGIEWNIKI

Klasztor Franciszkanów w Łodzi-Łagiewnikach został ufundowany w 1676 r. przez Samuela Żelewskiego. Oficjalną datą fundacji franciszkańskiej jest 18 marca 1681 r.³ Kościół pw. św. Antoniego, który istnieje do dziś, budowano w latach 1701–1723⁴. Świątynia ta jest szczególnym miejscem kultu św. Antoniego z Padwy i bł. Rafała Chylińskiego⁵. Przez kilka wieków istnienia klasztor zgromadził w swoim archiwum wiele pamiątek, które ofiarowywali pielgrzymi przybywający do tego miejsca. Wiele z tych przedmiotów zaginęło bezpowrotnie. Zostały one zagubione lub zniszczone przez rosyjskiego zaborcę i niemieckiego okupanta. Choć klasztor nie posiada zabytkowych pontyfaliów, może poszczycić się współczesnymi, które w zbiorach łagiewnickich znalazły się tajemniczo w 2006 r.

3. MITRA BISKUPIA W ARCHIWUM ŁAGIEWNICKICH FRANCISZKANÓW

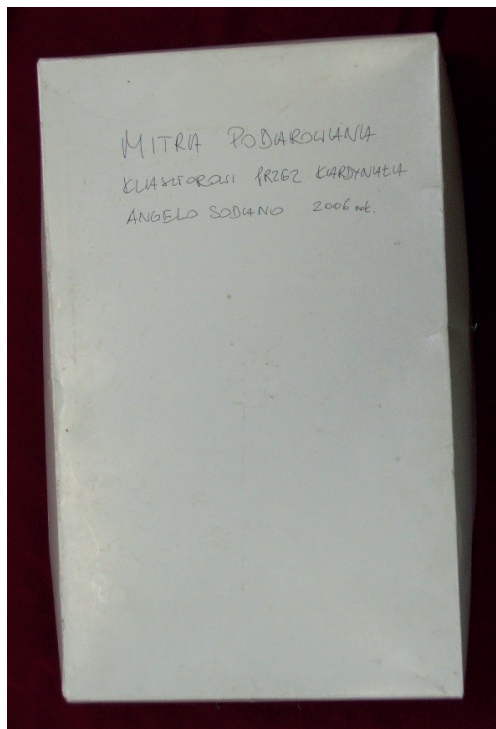
Archiwum Klasztoru Franciszkanów w Łodzi-Łagiewnikach posiada w swoich zbiorach białą infułę wykonaną w formie infuły gotyckiej, o wymiarach 29 cm x 30 cm. Owinięta w czerwony, pergaminowy papier, przechowywana jest w białym

² Tamże, 104.

³ *Sanktuarium św. Antoniego*. Łódź-Łagiewniki, broszura o sanktuarium, 4.

⁴ P. Mielczarek OFM Conv, *Sanktuarium św. Antoniego w Łagiewnikach*, Niepokalanów 1996, 33 oraz J. Mucha OFM Conv, *Klasztor OO. Franciszkanów w Łagiewnikach*, Łódź-Łagiewniki 2008, 6.

⁵ P. Mielczarek, dz.cyt., 150–178, 136–148; J. Mucha, dz.cyt., 44–45, 45–47.

Fot. 1. Pudło, w którym przechowywana jest mitra w klasztorным archiwum franciszkanów w Łodzi-Łagiewnikach

Fanony mitry (tylne wstęgi), o długości 46 cm, rozszerzają się ku końcom – od 5,5 cm do 10 cm, wykonane z takiego samego materiału co tarcze. W końcowych ich częściach umieszczono haftowane grubym, złotym haftem duże krzyże równoramienne, których ramiona rozdziela się na trzy. Pod nimi pasek kremowego materiału,

⁶ Kardynał Angelo Sodano, ur. 23 listopada 1927 r. w Isola d'Asti we Włoszech. Jest biskupem obrządku rzymskokatolickiego, do godności kardynalskiej podniesiony przez papieża Jana Pawła II w 1991 r. Ten sam papież ustanowił go, w 1991 r., sekretarzem Stanu Stolicy Apostolskiej, funkcję tę pełnił do 2006 r. W 2005 r. został szefem Kolegium Kardynalskiego, http://www.google.com/search?q=Angelo+Sodano&gws_rd=ssl (dostęp: 30.10. 2014).

kartonowym pudełku (26,5 cm x 43 cm), na którym widnieje odręczny napis: *Mitra podarowana klasztorowi przez kardynała Angelo Sodano 2006 rok*⁶ (fot. 1).

Obie tarcze interesującej nas mitry są identycznie wykonane i ozdobione. Na białym materiale, tkanym w kremowe motywy kwiatowe, ułożone w krzyże, wyhaftowany jest wypukłym haftem, gotyckimi literami, duży, złoty monogram *IHS*. W literę *H* wpisany jest krzyż, od góry wychodzący poza literę z promienistą glorią. Dolne części obydwu tarczy stanowi kremowy pasek materiału przetykany złotą nitką. Pasek dekorowany jest wypukłym, złotym haftem o motywie esowatych, grubych wici, ułożonych symetrycznie do środka i zakończonych małymi wolutkami. Krawędzie tarcz mitry okala złoty sznurerek. Jej wnętrze obszyte jest złotą podszewką (fot. 2).

Fot. 2. Tylna tarcza mitry z fanonami

Fot. 3. Zakończenia fanonów mitry

Jest symbolem przyłbicy chroniącej walczącego z nieprzyjaciółmi wiary. Ma wskazywać świętości biskupa, ale przede wszystkim jest znakiem znajomości Staro- i Nowego Testamentu, łaski kapłańskiej i więzi z Bogiem. Biskup walczy i czuwa nad czystością wiary, której depozytu naucza zgodnie z Pismem Świętym. Tylne wstęgi, tzw. *fanones*, to symbole mistycznego i literalnego znaczenia Pisma Świętego, oznaczają także wyczucie i kulturę religijną, którymi winien odznaczać się biskup⁸.

⁷ R.M. Antoszczuk OFM Conv, *Opis mitry łagiewnickiej. Notatki z badań wizualnych pontyfikaliów ze zbiorów Archiwum klasztornego w Łagiewnikach*, Łódź-Łagiewniki 2014., Archiwum Prywatne o. Rafała Antoszczuka (dalej: APRA).

⁸ R. Antoszczuk, *Pontyfikalnia biskupie...*, art. cyt., 190–191 oraz A. Jagan, *Katolicka liturgia*, Lwów 1895, 29–30, a także ks. A. Nowowiejski, *Wykład Liturgii Kościoła Katolickiego*, t. 2, Warszawa 1902, 380–399.

przetykanego złotą nicią, a na nim wyhaftowane złote, grube wici zakończone wolutkami, w takim samym stylu jak na tarczach mitry. Krawędzie fanonów obzycie są złotym sznureczkiem. Na takich samych sznureczkach przytwierdzonych do zakończenia fanonów zwisają po cztery długie, kremowe frędzle, całość podszycia złotą podszewką⁷ (fot. 3).

Mitra, obok pastorału i tronu biskupiego, należy do oznak władzy pasterskiej i nauczycielskiej każdego biskupa.

Fot. 4. Ornat pontyfikalny z widocznym herbem kardynalskim

4. KLEMENSOWY ORNAT PONTYFIKALNY I JEGO SYMBOLIKA

Łagiewniccy franciszkanie w zakrystii swojego kościoła przechowują ornat. Szatę tę synowie św. Franciszka potocznie nazywają *ornatem Klemensowym lub o. Klemensa* (chodzi tutaj o o. Klemensa Śliwińskiego). Na jego kolumnie znajduje się wyhaftowany herb biskupi (fot. 4). Ornat o wymiarach 155 cm x 116 cm, uszyty jest z białego materiału, takiego samego jak mitra: tkanego w kremowe wzory o motywach roślinnych, ułożonych w krzyże. Brzegi ornatu są obszyte złotym sznureczkiem.

Fot. 5. Haftowany na kolumnach ornatu herb kardynalski

Kolumny ornatu, frontowa i tylna są identyczne, o wymiarach: 20 cm x 116 cm; wykonane z kremowego materiału przetykanego złotą nicią i obszyte złotym sznureczkiem. Ozdobiono je złotym, wypukłym haftem. Pośród motywów wici roślinnych i geometrycznych linii, w części górnej, wyhaftowany kielich mszalny, nad którym widnieje złota hostia z krzyżem w środku, hostię okala promienista gloria. W części środkowej w okręgu krzyż równoramienny, którego zakończenia ramion podzielone są na trzy. Zwieńczenie okręgu zdobią trzy kłosa, a jego dół kiść winogron. Dolną część obydwu kolumn ozdabia herb biskupi o wymiarach 16 cm x 11,5 cm, wykonany czerwonym, konturowym haftem⁹ (fot. 5).

Ornat symbolizuje słodkie i lekkie jarzmo Chrystusa¹⁰. Oznacza dźwiganie tego jarzma, wskazuje na miłość Boga, jaką kapłan ma okazywać bliźnim, ornat także wskazuje na jedność wiary i oznacza Kościół, którego Najwyższym Kapłanem jest Chrystus¹¹.

⁹ R. Antoszczyk, *Opis ornatu łagiewnickiego. Notatki z badań...*, not.cyt.

¹⁰ A. Jugan, dz.cyt. 28

¹¹ A. Nowowiejski, dz.cyt., 259.

4.1. TAJEMNICZY HAFTOWANY HERB BISKUPI

Głęboka analiza herbu umieszczonego na obu kolumnach opisywanego ornatu, zapewne pozwoli ustalić, kto się nim sygnował i jakiego obrządku był to hierarcha. Na interesujący nas klejnot herbu składa się: tarcza herbowa dzielona w krzyż. Na pierwszym jej polu umieszczony jest zarys kościoła. Po dokładnym zbadaniu herbu stwierdzić można, że jest to graficzne przedstawienie kościoła archikatedralnego Świętej Trójcy w Blaj, w Rumunii¹² (fot. 6). W drugie pole wpisana jest postać

Fot. 6. Graficzne przedstawienie w herbie zarysu kościoła archikatedralnego w Blaj, w Rumunii, oraz zdjęcie świątyni

(Źródło: [http://conkurs.cristis.ro/index/272/Catedrala%20Mitropo litana%20Greco-catolica%20Sfanta%20Treime%20din%20Blaj.html](http://conkurs.cristis.ro/index/272/Catedrala%20Mitropo%20litana%20Greco-catolica%20Sfanta%20Treime%20din%20Blaj.html))

gołębicę z aureolą, symbol Ducha Świętego. W trzecim polu umieszczona została plecioną koroną cierniową, a w jej środku trzy gwoździe. Czwarte pole ukazuje monogram *M* – symbol Najświętszej Maryi Panny. Tarczę herbową ozdabiają konkretne dystynkcje kościelne. Na górną krawędź tarczy, po lewej jej stronie, nałożone są insygnia biskupie: mitra typu wschodniego, a obok niej ukośnie ułożony pastorał, także typu wschodniego, tj. żezł (*potrycja*)¹³. Zza tarczy wyłania się krzyż arcybiskupi z dwoma ramionami¹⁴ (fot. 7). Cała kompozycja herbu z utensyliami umieszczona została pod kapeluszem z chwostami. Liczba chwostów świadczy

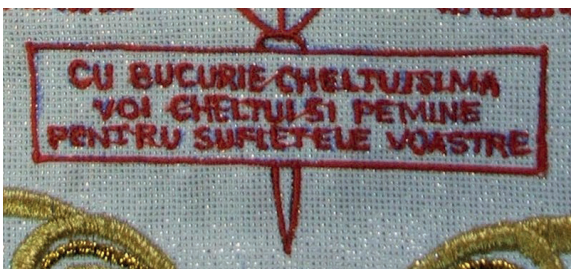
¹² Jest to siedziba zwierzchnika Kościoła obrządku bizantyjsko-rumuńskiego.

¹³ E. Pokrzywa, *Słownik terminologiczny wyposażenia świątyni obrządku wschodniego z przydatkiem ikon maryjnych*, Warszawa 2001, 62 – tabl. XXII, XXIII i XXIV; 50 – tabl. XVII i XXIV.

¹⁴ D. Frostner OSB, *Świat symboliki chrześcijańskiej*, Warszawa 2001, s. 13 oraz PL I, poz. 15.

Fot. 7. Krzyż arcybiskupi oraz utensylia biskupa obrządku wschodniego: mitra i żezł

Fot. 8. Tekst wyhaftowanego w herbie zawołania biskupa w j. rumuńskim

o tym, że jest to kapelusz kardynalski (po 15 z obu stron, ułożone w 5 rzędów)¹⁵ (fot. 5). U dołu tarczy, na szpicu krzyża herbowego, umieszczone jest prostokątne pole z zawołaniem herbowym w j. rumuńskim: *CU BUCURIE CHELTUISIMA VOI CHELTUISI PE MINE PENRU SUFLEU TELE VOSTRE* (fot. 8) [Szczęśliwy będę, poświęcając swoją duszę dla waszych dusz]¹⁶. Zawołanie jest to parafraza słów św. Pawła z 2 Listu do Koryntian, gdzie czytamy: „Ja zaś bardzo chętnie poniosę wydatki i nawet siebie samego wydam za dusze wasze” (2 Kor, 12, 15). Stwierdzić należy, że opisany układ dystynkcji kościelnych, dekorujących tarcze herbową, świadczy o tym, że hierarcha sygnujący

się opisywanym tu herbem, był arcybiskupem rzymskokatolickim obrządku wschodniego, z godnością kardynała, który posługiwał w Rumunii.

4.2. STUŁA ORNATOWA I JEJ SYMBOLIKA

Omawiany tu ornat ma jeszcze stułę (fot. 9). Każda stuła, to długa wstęga, najczęściej uszyta z tego samego materiału co ornat, bywa ozdabiana, zwłaszcza jeśli jest to stuła przeznaczona do nabożeństw lub głoszenia kazań. Najczęściej w swoich zakończeniach ma ozdobne krzyże oraz frędzle. Kapłan i biskup noszą ją pod ornatem zawieszoną na szyi i zwisającą swobodnie od przodu. Diakoni zakładają stułę na lewym ramieniu, spinając, na wzór szarfy, na prawym swoim boku¹⁷. Wywodzi się ona ze starożytności. Była bowiem ubiorem urzędników państwowych i należała do insygniów ich urzędów oraz godności¹⁸. W liturgii symbolizuje godność Dziecka Bożego oraz jarzmo Jezusa, którymi są powinności, jakie przyjmują na siebie kapłani. Jest także znakiem łaski uświęcającej, którą traci się przez grzech, a odzyskuje dzięki Chrystusowi. Jest także symbolem

¹⁵ A. Weiss, *Heraldyka kościelna*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 6, red. J. Walkusz, S. Janeczek, i in., Lublin 1993, kol. 734 oraz kol. 731–731, il. nr 4.

¹⁶ R. Antoszczuk, *Opis ornatu łagiewnickiego. Notatki z badań...*, not.cyt.

¹⁷ T. Sinka CM, *Symbole liturgiczne*, Kraków 2001, 18; tenże, *Zarys liturgiki*, Kraków 2006, 106.

¹⁸ T. Sinka, *Symbole...*, dz.cyt., 18.

Fot. 9. Stuła z kompletu pontyfikalnego

szaty świętości, z jaką kapłan ma służyć innym¹⁹. Wskazuje na władzę i godność urzędu kapłańskiego²⁰.

Łagiewnicka stuła wykonana jest z takiego samego materiału, z którego wykonana jest także mitra i stanowi komplet z ornatem. Na stule nie ma jakichkolwiek haftowanych zdobień. Jej długość wynosi 256 cm, a szerokość rozszerza się od 8 cm do 12 cm przy końcach. Brzegi obszyte są złotym sznureczkiem, a na końcach doszyte po cztery długie frędzle na złotych sznureczkach, tak samo jak końce fanonów mitry (fot. 2). Spodnia część stuły obszyta jest kremową, lnianą podszewką²¹. Warto tu zaznaczyć, że sposób wykonania i materiały, z jakich wykonano opisywane tu paramenty, świadczą o tym, że są kompletem i stanowiły tzw. *pontyfikalny garnitur liturgiczny*.

5. PODSUMOWANIE BADAŃ

Mimo iż w klasztorze łagiewnickim uważa się, że omawiane tu szaty należały do wspomnianego wcześniej Sekretarza Stanu Stolicy Apostolskiej, to należy z całą pewnością stwierdzić, że były wykonywane z myślą o nim lub dla niego. Wyhaftowany na ornatie herb dowodzi bezsprzecznie, że są to pontyfalia kard. Alexandru Todea. Był on kapłanem Kościoła rzymskokatolickiego obrządku bizantyjsko-rumuńskiego,

¹⁹ M. Konieczny, *Stuła*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 6, red. J. Walkusz, S. Janeczek, i in., Lublin 1993, kol. 1093–1094.

²⁰ T. Sinka, *Zarys...*, dz.cyt., 106.

²¹ R. Antoszczuk, *Opis ornatu łagiewnickiego*. Notatki z badań.

który zlikwidowały władze komunistyczne. Urodził się 5 czerwca 1912 r. w Teleac w archidiecezji Făgărașu i Alby Iulii. Świecenia kapłańskie otrzymał w 1939 r., pracował jako kapłan obrządku bizantyjsko-rumuńskiego. W 1950 r. ks. Todea otrzymał potajemnie sakrę biskupią, a w 1951 r. został uwięziony przez władze rumuńskie i otrzymał karę śmierci, którą zamieniono na dożywotnie więzienie²². Wyszedł na wolność w 1964 r., ale pozostawał w areszcie domowym do 1990 r., podjął pracę na rzecz reorganizacji wspólnot katolickich w Rumunii. W 1986 r. wybrano go potajemnie na głowę Kościoła greckokatolickiego w Rumunii²³. Po wyjściu na wolność w 1990 r. otrzymał nominację na biskupa Făgărașu i Alby Iulii. Podjął się odbudowy struktur i organizacji Kościoła w Rumunii. W 1991 r. Jan Paweł II wyniósł go do godności kardynalskiej. Zmarł 22 maja 2002 r.²⁴.

Po śmierci kard. Todea, ówczesny Sekretarz Stanu – kard. Angelo Sodano, przekazał jego precjoza w 2006 r. swojemu przyjacielowi o. Klemensowi Śliwińskiemu, który był także jego spowiednikiem²⁵. Ojciec Śliwiński urodził się 18 listopada 1925 r. w Zbarażu. Do Zakonu Franciszkanów wstąpił w 1937 r., studia filozoficzno-teologiczne rozpoczął w 1946 r. w Gnieźnie, a zakończył w 1952 r. w Krakowie, gdzie przyjął święcenia kapłańskie 21 grudnia 1951 r. W latach 1973–1977 odbył studia specjalistyczne z prawa kanonicznego, uzyskując stopień doktora. W życiu zakonnym pełnił wiele ważnych i odpowiedzialnych urzędów i funkcji. W latach 1983–2001 pracował na Watykanie w Penitencjarii Apostolskiej²⁶. Pełnił tam też funkcję przełożonego, tzn. Rektora Kolegium Spowiedników Watykańskich w latach 1988–1997²⁷. Był także spowiednikiem papieża Jana Pawła II²⁸. Na Watykanie w latach 1992–2002 był konsultorem Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych, w tym samym okresie był członkiem komisji w Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów. Po zakończeniu pracy w Watykanie, w 2002 r., powrócił do Polski i został wysłany przez zakonnych przełożonych do klasztoru św. Antoniego w Łodzi-Łagiewnikach, gdzie zmarł 23 listopada 2012 r.²⁹.

Jak było już wspomniane, w 2006 r., o. Klemens te cenne pamiątki po kardynale Alexandru Todea (którego być może poznał w Watykanie), jakie otrzymał od kardynała Angelo Sodano, przekazał do zbiorów archiwum klasztoru w Łodzi-Łagiewnikach. Warto dodać, że ten emerytowany Spowiednik Papieski tylko raz odprawił mszę św. w podarowanym ornacie pontyfikalnym. Okazją ku temu był

²² Śp. kard. Alexandru Todea, L' Osservatore Romano (wyd. polskie) 23 (2002), nr 7–8 (245), 66.

²³ Tamże oraz http://pl.wikipedia.org/wiki/Alexandru_Todea, (dostęp: 30.10.2014).

²⁴ Śp. kard. Alexandru Todea..., art.cyt.

²⁵ J. Jankowski OFM Conv, *Spisana relacja o wzajemnych kontaktach o. Klemensa z kard. Sodano*, Łódź-Łagiewniki 2014, APRA.

²⁶ R. Leśniczak, Śp. o. Klemens Śliwiński OFM Conv, *Wiadomości Archidiecezjalne Łódzkie*, nr 11–12, 2012, 879.

²⁷ W. Zarębczan, *Polacy w Watykanie*, Pelplin 2004, 543 oraz S. Ochnik OFM Conv, *Zawsze gotowy do pomocy „Przyjaciel dusz” – wyjątkowy spowiednik*, *Spisane wspomnienia*, Łódź-Łagiewniki 2013, Archiwum Instytutu Franciszkańskiego w Łodzi-Łagiewnikach,teczka: *O. Klemens Śliwiński – pogrzeb*, b. sygn..

²⁸ abp M. Mokrzycki, *Miejsce dla każdego. Opowieść o świętości Jana Pawła II*, Kraków 2013, 136.

²⁹ R. Leśniczak, art.cyt., 879.

jubileusz 60-lecia święceń kapłańskich, jaki przeżywał w Łagiewnikach 21 grudnia 2011 r.³⁰.

6. ZAKOŃCZENIE

Mimo iż do końca nie są wyjaśnione okoliczności powstania omawianych w niniejszym opracowaniu szat pontyfikalnych oraz przekazania ich z Watykanu polskiemu Franciszkaninowi, to dzięki analizie dekoracji, a przede wszystkim dzięki analizie herbu kardynalskiego, można było stwierdzić, kto był właścicielem pontyfikałów lub dla kogo były wykonywane. Niniejsze opracowanie zatem niech stanowi swoistą zachętę do przeprowadzania kwerend i poszukiwań w celu wyjaśnienia okoliczności powstawania lub ustalenia właściciela czy ofiarodawcy wielu cennych pamiątek, jakie przechowywują klasztory czy kościoły. Niekoniecznie przedmioty te muszą mieć jakąś wielką wartość zabytku, często mają wartość muzealną lub sentymentalną, wskazującą i poświadczającą o wielu zaskakujących relacjach wielu różnych osób, które niepozornie żyjąc w celi klasztornej, nie dają poznać o swojej wielkości i nietużinkowości, jak to było w przypadku o. Klemensa Śliwińskiego³¹.

BIBLIOGRAFIA

- Antoszczuk R.M., *Pontyfikał biskupie w zbiorach klasztoru Franciszkanów w Przemyślu*, *Premisla Christiana* 17 (2017), 189–218.
- Antoszczuk R.M., *Pontyfikał bł. Jakuba Strzemię*, *Studia Franciszkańskie* 26 (2016), 104–133.
- Frostner OSB D., *Świat symboliki chrześcijańskiej*, Warszawa: PAX 2001.
- Jugan A., *Katolicka liturgika*, Lwów 1895.
- Koniczny M., *Stula*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 6, red. J. Walkusz, S. Janeczek i in., Lublin 1993, kol. 1093–1094.
- Leśniczak R., *Śp. o. Klemens Śliwiński OFM Conv*, *Wiadomości Archidiecezjalne Łódzkie*, nr 11–12, 2012, 879.
- Mielczarek P., *Sanktuarium św. Antoniego w Łagiewnikach*, Niepokalanów: Wydawnictwo Ojców Franciszkanów 1996.
- Mucha J., *Klasztor OO. Franciszkanów w Łagiewnikach*, Łódź-Łagiewniki 2008.
- Nowowiejski A.J., *Wykład liturgii Kościoła katolickiego*, Warszawa: Drukarnia Franciszka Czerwińskiego, 1902, t. 2.
- Pokrzywa E., *Słownik terminologiczny wyposażenia świątyń obrządku wschodniego z przydatkiem ikon maryjnych*, Warszawa: Ośrodek Dokumentacji Zabytków „DiG” 2001.
- Sinka T., *Symbole liturgiczne*, Kraków, Wydawnictwo Instytutu Teologicznego Księży Misjonarzy 2001.
- Sinka T., *Zarys liturgiki*, Kraków, Wydawnictwo Instytutu Teologicznego Księży Misjonarzy 2006.
- Śp. kard. *Alexandru Todea*, *L’Osservatore Romano* (wyd. polskie) 23 (2002), nr 7–8 (245), 66.
- Weiss A., *Heraldyka kościelna*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 6, red. J. Walkusz, S. Janeczek i in., Lublin 1993, kol. 731–735.
- Zarębczan W., *Polacy w Watykanie*, Pelplin 2004.

³⁰ Pamiątkowy obrazek w zbiorach Archiwum Instytutu Franciszkańskiego w Łodzi-Łagiewnikach, teczka: *O. Klemens Śliwiński – pogrzeb* oraz br. M. Ognik, *Dziś mamy wielkie święto*, *Nasze Życie* nr 1/2013 (111), kwiecień–lipiec 2013, 20–21.

³¹ M. Ognik, *Dziś...*, art.cyt.

BISHOP'S INSIGNIA IN THE FRANCISCAN MONASTERY IN ŁÓDŹ ŁAGIEWNIKI

Summary

This article, apart from explanations concerning bishop's insignia, describes his attire: a miter and a stole which can be found in the collection of Franciscan Fathers in Łagiewniki thanks to the friendship between Cardinal Sodano and father Śliwiński. Although the author does not explain the circumstances in which those insignia were transferred, he describes the insignia and informs about their symbolism. Due to insightful analysis of the embroidered coat of arms which is placed on the chasuble he found out who was the owner of this attire.

Słowa kluczowe: bishop's insignia, chasuble, miter, fanons, stole

Nota o Autorze

Rafał Maria ANTOSZCZUK OFM Conv – franciszkanin, prezbiter Prowincji Krakowskiej św. Antoniego z Padwy i bł. Jakuba Strzemię Braci Mniejszych Konwentualnych, magister teologii. Absolwent Seminarium Ojców Franciszkanów w Łodzi-Łagiewnikach i Wydziału Teologicznego UKSW w Warszawie. Odpowiedzialny za propagowanie kultu bł. Jakuba Strzemię. Opublikował wiele opracowań na temat postaci współpatrona prowincji, Matki Bożej Kalwaryjskiej oraz zabytków przechowywanych w zbiorach franciszkańskich. Organizator wystaw poświęconych bł. Jakubowi Strzemię, jak również franciszkańskim zabytkom. Obszary jego zainteresowań to postać bł. Jakuba Strzemię, szczególnie jego ikonografia; historia sztuki sakralnej, głównie franciszkańskiej, oraz jej symboliki i interpretacji teologicznej. Obecnie jest także doktorantem historii sztuki na UPJPII w Krakowie.
Kontakt e-mail: rafalantoszczuk@gmail.com